

vluchtelingen IN DE

Jaarverslag 2016

INLEIDING

Vluchtelingen in de Knel zet zich in voor afgewezen vluchtelingen; vluchtelingen die om wat voor reden dan ook afgewezen zijn en derhalve worden uitgesloten van voorzieningen. Ze hebben geen recht meer op overheidsvoorzieningen en -opvang. Al sinds het ontstaan van de stichting zetten we ons in voor het verzekeren van toegang tot basisvoorzieningen voor afgewezen vluchtelingen en bieden we hen intensieve sociaal-juridische begeleiding. We werken hierbij vanuit het principe dat ieder mens recht heeft op een menswaardig bestaan.

Naast de reguliere werkzaamheden voert Vluchtelingen in de Knel in Eindhoven de bed, bad, brood én begeleiding (BBBB) voorziening uit. Dit doen we in opdracht van de gemeente Eindhoven. Ondanks dat het landelijke overleg over de bed, bad en brood in 2016 in een impasse is geraakt, heeft Eindhoven haar voorzieningen het afgelopen jaar verder uit kunnen kristalliseren. In Eindhoven is gekozen voor een gelaagde aanpak van opvang waarbij het grootste deel van de BBBB-ers in het eigen netwerk verblijft. Op deze manier wordt de eigen kracht gestimuleerd en worden mensen niet buiten hun sociale vangnet geplaatst. Naast toegang tot Bed, Bad en Brood bestaat de BBBB in Eindhoven ook uit *begeleiding*. Vluchtelingen in de Knel biedt begeleiding in de vorm van intensieve sociaal-juridische begeleiding en geeft een training Toekomstoriëntatie.

Vluchtelingen in de Knel heeft in 2016 aan de hand van een kleinschalig intern onderzoek kunnen constateren dat de gelaagde aanpak van Eindhoven gewenst effect heeft. Een meerderheid van de geïnterviewde respondenten heeft benoemd dat ze dankzij het ontvangen van wekelijks leefgeld in staat zijn gesteld om hun leefsituatie te stabiliseren en daardoor een menswaardiger bestaan op te bouwen. Hierdoor bevinden ze zich niet langer permanent in een situatie van overleven, maar wordt het mogelijk om aan duurzaam toekomstperspectief te werken.

De mensen die als cliënt bij ons komen en als uitgeprocedeerd worden bestempeld, blijken in de praktijk lang niet altijd uitgeprocedeerd te zijn. Sommigen hebben nog een procedure lopen. Alleen al binnen onze stichting stroomden dit jaar 26 mensen uit doordat zij na een nieuwe procedure alsnog een vergunning of recht op overheidsopvang kregen. Reden genoeg om onze werkzaamheden voort te zetten!

Anoeshka Gehring

Lid Collegiaal Leidinggevend Team Vluchtelingen in de Knel

1. DOELSTELLINGEN

Iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan. Vanuit die overtuiging zet Vluchtelingen in de Knel zich in voor de basisrechten en belangen van (afgewezen) vluchtelingen die zijn uitgesloten van overheidsvoorzieningen. De stichting biedt (afgewezen) vluchtelingen in Nederland ruimte om te werken aan een eigen toekomstperspectief. In Eindhoven zijn een paar honderd mensen zonder verblijfsvergunning bij de stichting bekend. Zij bevinden zich doorgaans in een situatie van overleven; ze mogen niet werken en zijn uitgesloten van alle overheidsvoorzieningen. Zij kunnen daardoor geen aanspraak maken op hun basisrechten: eten, drinken, een dak boven hun hoofd, medische zorg, juridische bijstand, een opleiding. Bovendien lopen ze het risico in vreemdelingendetentie terecht te komen, waardoor ze terughoudend zijn om om hulp te vragen ondanks hulpbehoevend te zijn.

Vluchtelingen in de Knel streeft ernaar met de beschikbare middelen zoveel mogelijk (afgewezen) vluchtelingen te helpen om een duurzaam toekomstperspectief te realiseren en hun basisrechten te doen gelden. Wezenlijk hiervoor is het bijdragen aan de publieke bewustwording van de situatie van (afgewezen) vluchtelingen in Nederland. De doelstelling wordt mede bereikt door beïnvloeding van het overheidsbeleid met betrekking tot (afgewezen) vluchtelingen en hun rechten.

2. DOELGROEP

De primaire doelgroep van Vluchtelingen in de Knel bestaat uit (afgewezen) vluchtelingen. Daarmee bedoelen we: vreemdelingen afkomstig van buiten Europa die in Nederland om bescherming hebben gevraagd, maar die niet hebben gekregen. Zij hebben geen recht (meer) op overheidsvoorzieningen of werk en komen op straat terecht. Het kan gaan om afgewezen asielzoekers voor wie terugkeer redelijkerwijs geen optie is, slachtoffers van mensenhandel, vreemdelingen die hun procedure op straat moeten afwachten of vreemdelingen die willen terugkeren naar het land van herkomst en tijd nodig hebben voor de voorbereiding.

Daarnaast is er de groep onverzekerbare Niet-Europese vreemdelingen die niet om bescherming hebben gevraagd. We helpen hen met bemiddeling tot medische zorg en andere basisrechten. In voorkomende schrijnende situaties bieden we deze laatste groep ook sociaal-juridische begeleiding.

Vluchtelingen in de Knel heeft een expertise opgebouwd in de hulpverlening aan deze groep mensen. De stichting biedt opvang, sociaal-juridische begeleiding en bemiddeling bij medische zorg. Door samen met cliënten de verschillende toekomstperspectieven te onderzoeken en in te zetten op de ontwikkeling van hun eigen kracht en weerbaarheid, streeft de stichting naar een duurzame oplossing voor elk individu.

De stichting deelt haar expertise met belanghebbenden in Eindhoven en andere plaatsen in Nederland. In Eindhoven is een nauwe samenwerking met de gemeente en vele ketenpartners. Voor kennisoverdracht in de rest van Nederland neemt Vluchtelingen in de Knel deel aan verschillende vormen van landelijk overleg en deelgenomen aan landelijke symposia.

3. CLIËNTBEGELEIDING

Vluchtelingen in de Knel kijkt per persoon op welk vlak er hulp geboden kan worden. Dat gebeurt door een zorgvuldige intake zodra een nieuwe cliënt zich meldt. Vervolgens wordt een traject op maat geboden. In 2016 kwamen er 118 nieuwe cliënten bij de stichting. In totaal waren er over het hele jaar ongeveer 350 cliënten.

3.1. Juridische begeleiding

Ruim 100 cliënten ontvingen een vorm van sociaal-juridische begeleiding. Dit varieerde van korte trajecten waarbij toegang tot basisrechten centraal stonden tot langdurige intensieve sociaal-juridische begeleiding. De intensieve sociaaljuridische begeleiding van Vluchtelingen in de Knel was er steeds op gericht om te werken aan toekomstperspectief: legaal verblijf, terugkeer of doormigratie. Als cliënten een leven in de illegaliteit verkozen, hebben we uitgelegd wat de risico's en moeilijkheden van die keuze zijn. Vluchtelingen in de Knel bleef hen helpen met het waarborgen van hun basisrechten (medische zorg, veilig aangifte kunnen doen, onderwijs voor kinderen, etc).

Een deel van de intensieve sociaal-juridische begeleiding vond in 2016 plaats in het kader van een gemeentelijk project (ex/ama's, rechtmatigenopvang en bed, bad, brood en begeleiding).

Resultaten:

Toekomstperspectief

In totaal werden 26 van de intensieve begeleidingstrajecten in 2016 met positief resultaat afgesloten: de betreffende cliënten ontvingen een verblijfsvergunning, uitstel van vertrek op medische gronden, een vergunning in een ander land, of opnieuw recht op overheidsopvang gedurende de asielprocedure. Hieronder staan de resultaten verder uitgesplitst.

Asiel

Na begeleiding door Vluchtelingen in de Knel kregen zes cliënten alsnog een asielvergunning omdat bleek dat zij recht hadden op bescherming. Daarnaast vertrokken twee mensen uit onze opvanghuizen omdat ze een nieuwe asielaanvraag indienden waar niet direct op is beslist: zij kregen weer recht op overheidsopvang.

Overige vergunningen

Naast de herhaalde asielaanvragen bereikten we ook successen met andere procedures. Drie cliënten kregen een verblijfsvergunning op basis van schrijnendheid en een cliënt kreeg een verblijfsvergunning om bij hun familie te mogen blijven. Twee cliënten kregen na doormigratie een vergunning in een ander land.

Uitstel van vertrek

Acht cliënten kregen uitstel van vertrek op medische gronden en kregen daardoor weer recht op overheidsopvang.

Terugkeer

We hebben vier cliënten begeleid bij vrijwillige terugkeer naar hun land van herkomst.

Basisrechten

Naast de intensieve begeleiding gericht op toekomstperspectief voerde Vluchtelingen in de Knel in 2016 kortere begeleidingstrajecten uit, bijvoorbeeld om iemand te helpen aangifte te doen van een misdrijf, of om goede zorg en opvang rondom een bevalling te regelen.

Training Toekomstoriëntatie

De training Toekomstoriëntatie is in 2016 voortgezet als laagdrempelig begeleidingstraject. Doelstelling van de toekomstoriëntatie is de deelnemers inzicht te geven in de kansrijkheid en kansloosheid van verschillende toekomstscenario's in hun individuele situatie. Aan deelnemers wordt herhaaldelijk voorgelegd dat er vier verblijfsopties zijn: legaal verblijf in Nederland, terugkeer,

doormigratie, of een leven in de illegaliteit. Tijdens de training leren cliënten welke van de opties wel en niet realistisch zijn in hun gegeven situatie, en kunnen ze op basis van die informatie een bewuste keuze maken voor het toekomstperspectief dat ze zelf willen bereiken. Daarbij is de training erop gericht de (veer)kracht en het zelfvertrouwen van deelnemers te bevorderen, zodat ze in beweging komen (of blijven) om te werken aan dat realistische plan voor hun eigen toekomst. In totaal 63 mensen hebben de training Toekomstoriëntatie in 2016 afgerond. Daarnaast zijn er nog twee pilotgroepen geweest begin 2016.

3.2. Opvang Opvanghuizen

In 2015 hebben er 163 mensen een aanvraag ingediend om bij ons opgevangen te worden. Daaronder bevonden zich 15 gezinnen die we alleen door konden verwijzen naar de gezinslocatie waar ze recht op opvang hebben. In totaal hebben we 32 mensen in onze noodopvang kunnen opvangen, verdeeld over verschillende huizen. In 2016 ontvingen we in het kader van de uitspraak rondom bed, bad en brood extra steun van de gemeente voor deze noodopvangplekken. De cliënten in de noodopvang werden ondersteund in hun eerste levensbehoeften en krijgen intensieve juridische en sociale begeleiding. Elk van de mensen werkt samen met zijn/haar begeleider aan een realistisch Toekomstperspectief.

Bed, bad, brood-opvang

In 2015 zijn we samen met de gemeente Eindhoven begonnen met de uitvoering van het project Bed, Bad, Brood en Begeleiding. In 2016 hebben we dit voortgezet. Uitgangspunt is steeds geweest zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande structuren van opvang, de eigen kracht en het eigen netwerk van de cliënten. Op basis daarvan hebben we een 'Eindhovens model' ontwikkeld voor BBBB, dat, in aanvulling op de bestaande noodopvang van Vluchtelingen in de Knel, een nieuwe vorm van opvang bood: faciliteren van steun binnen het eigen netwerk. Een groot deel van onze cliënten kan zich met minimale ondersteuning redden, omdat zij beschikken over een eigen netwerk dat een gedeelte van de voorziening in bed, bad en brood op zich kan nemen. Om dit netwerk te faciliteren, bood Vluchtelingen in de Knel een vorm van 'opvang in eigen beheer' bestaande uit een wekelijkse ondersteuning in het levensonderhoud en een maandelijkse ondersteuning in de woonkosten. In 2016 is dit model verder ontwikkeld en hebben meer mensen gebruik kunnen maken van deze voorzieningen.

Uiteindelijk hebben 118 afzonderlijke cliënten ondersteuning gekregen middels een financiële ondersteuning om in het eigen netwerk te verblijven. Gedurende 2016 is slechts 1 deelnemer uitgestroomd omdat hij geen vaste plek meer had. Het door VidK ontwikkelde model van ondersteuning in eigen netwerk lijkt daarmee daadwerkelijk te voorzien in een stabiele vorm van opvang waarmee cliënten duurzaam kunnen worden voorzien in de eerste levensbehoeften.

Voor wie geen plek heeft in het eigen netwerk en ook niet in aanmerking komt voor de noodopvang van Vluchtelingen in de Knel, was er de nachtopvang van de gemeente Eindhoven. Gedurende 2016 zijn in totaal 21 deelnemers, onder wie drie vrouwen, doorverwezen naar deze noodopvang. De meeste cliënten konden vanuit de nachtopvang doorstromen naar een plek in eigen netwerk of een opvangplek van VidK. De duur van de opvang varieerde van 1 nacht tot een volledig jaar, met een gemiddelde van ongeveer 1 maand per deelnemer. De nachtopvang in Eindhoven is als opvangplek niet exclusief bedoeld voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Het is een sobere nachtopvang waar ook de 'reguliere daklozen' binnen de gemeente Eindhoven worden opgevangen, die vanuit een andere achtergrond en problematiek op straat zijn beland. Vanaf de start van het project heeft VidK er op gewezen de geboden nachtopvang mede om deze reden ongeschikt te vinden voor haar doelgroep, met name voor vrouwen en voor cliënten met psychische problemen en/of zwaar medicatiegebruik.

Voor deze zorgen is gedurende de verslagperiode geen oplossing gevonden, maar heeft vorm gekregen in een projectplan voor 2017.

3.3. Medische zorg

“In eerste instantie was ik onverzekerd en kon ik niet naar de dokter gaan. Ik ging zelf naar het ziekenhuis, maar ze gaven me medicijnen voor een dag en stuurden me daarna weg. Vorig jaar september vond ik mijn “familie”: Vluchtelingen in de Knel in Eindhoven. Zij stuurden mij naar de dokter en wensten mij beterschap. Ik ontvang nu goede zorg en hoop dat ik snel sterker word, zodat ik Vluchtelingen in de Knel ook kan helpen.”

Man uit Sierra Leone

Onze cliënten kunnen zich vanwege hun verblijfsrechtelijke positie in Nederland niet verzekeren tegen ziektekosten. Omdat zij ook geen inkomsten mogen vergaren, zijn ze financieel niet daadkrachtig om zelf de nodige medische zorg te betalen. Voor hen bemiddelen we zodat zij toch de medisch noodzakelijke zorg kunnen krijgen waar ze volgens de Nederlandse wet recht op hebben.

In 2016 werd voor 248 mensen bemiddeld bij medische zorg. Ten opzichte van 2015 lag dat aantal iets lager; in dat jaar werden 273 mensen bemiddeld bij medische zorg. Over heel 2016 werd 2009 keer een verwijzing gedaan naar een zorgverlener, wederom een lichte afname ten opzichte van 2015. Het aantal bemiddelingen en verwijzingen is sterk afhankelijk van de vraag van ongedocumenteerden in Eindhoven waardoor het verschil tussen beide jaren moeilijk te verklaren is.

Opvallend is daarnaast dat weinig kon worden doorverwezen naar psychologie / psychiatrie. Dit beeld klopt met onze bevinding dat onze cliënten maar moeilijk toegang vinden tot GGZ-zorg, terwijl hun psychische problematiek onverminderd zorgwekkend is. De toegang tot geestelijke gezondheidszorg blijft derhalve een punt van aandacht, waar Vluchtelingen in de Knel in 2016 meer aandacht voor heeft gevraagd. We hebben het veld breed geanalyseerd en zijn een nieuw samenwerkingsverband aangegaan met Virenze in oktober 2016. Deze samenwerking verliep voorspoedig en we hebben in 2016 direct cliënten naar hen door kunnen verwijzen.

Stichting Vluchtelingen in de Knel neemt deel aan het Breed Medisch Overleg. Het doel van dit overleg is om met een aantal (landelijke) organisaties de toegankelijkheid van medische zorg te garanderen. Op regionaal niveau nemen we deel aan het Samenwerkingsverband Illegalenzorg Zuid-Oost Brabant dat onder leiding staat van de GGD Zuidoost Brabant. Hierin zijn vertegenwoordigers uit de diverse zorgvelden aanwezig om nieuwe ontwikkelingen te bespreken en eventuele zichtbare problemen te bestuderen.

3.4. (Psycho)sociale begeleiding

Waar nodig en mogelijk boden we een traject van psychische en sociale begeleiding aan om bij te dragen aan het welzijn en de draagkracht van onze cliënten. Deze begeleiding kan bijvoorbeeld bestaan uit ondersteunende gesprekken, psychologische behandeling, (creatieve) therapie, of deelname aan een dagbestedingsproject. Ook boden we waar nodig begeleiding bij moeilijke gesprekken, zoals met de IND of de Dienst Terugkeer&Vertrek, of bij vervoer naar rechtbank of artsen.

3.5. Ondersteuning bij Veilige Aangifte

Nadat in 2015 een structuur was opgezet om veilige aangifte te doen voor ongedocumenteerden, hebben we een aanzienlijk aantal vluchtelingen hiervan gebruik gemaakt in 2016. Het basis idee achter veilige aangifte is dat ook ongedocumenteerden de mogelijkheid moeten hebben om veilig aangifte te doen als ze slachtoffer zijn geworden van een misdrijf. Voordat deze regeling werd ingesteld konden ongedocumenteerden bij aangifte gevraagd worden om een ID bewijs en bij het

niet tonen hiervan liepen ze het gevaar om te worden opgepakt en overgedragen te worden aan de vreemdelingenpolitie. De nieuwe regeling biedt ongedocumenteerden veiligheid en heeft er voor gezorgd dat meer cliënten van ons aangifte hebben durven doen van een misdrijf.

3.5. Kinderen

Voor de kinderen van onze cliënten is ook in 2016 extra aandacht geweest. In december vond een Sinterklaasfeest plaats voor alle minderjarige cliënten. Van Stichting Jarige Job ontvingen alle jarige kinderen bovendien een pakket waarmee ze hun verjaardag feestelijk konden vieren. Ook hebben we ons weer ingezet om kinderen toegang te bieden tot scholing.

3.6. Nederlandse les

Werken aan een toekomstperspectief begint in veel gevallen met het verwerven van de taal. Vrijwilligers van Vluchtelingen in de Knel boden daarom ook in 2016 Nederlandse lessen aan. Een groep van zo'n 15 cliënten kreeg individueel of in een kleine groep les in de Nederlandse taal.

4. BEWUSTWORDING EN BELANGENBEHARTIGING

4.1. Aan de Slag

Landelijk is er in 2016 aandacht geweest voor het onderwerp 'Aan de Slag'. De ontwikkelingen voor afgewezen vluchtelingen is beperkt. Ze mogen in Nederland niet langer werken of naar school. Ze zijn gedwongen om niets te doen. De landelijke werkgroep 'Aan de Slag', waar Vluchtelingen in de Knel actief aan deel heeft genomen in 2016 beargumenteerd dat dit gedwongen niets doen tot de onderbenutting van kapitaal leidt en de psychische situatie van afgewezen vluchtelingen verslechterd.

Vluchtelingen in de Knel heeft dit onderwerp onder de aandacht gebracht bij de gemeente en op 31 mei is de motie 'Aan de slag' besproken in de gemeenteraad van Eindhoven. De motie werd breed gesteund en is na een toezegging van de wethouder aangehouden. De motie ziet er op toe dat ongedocumenteerden weer mee mogen doen aan de samenleving in de vorm van vrijwilligerswerk en scholing. Het gedwongen kan zorgen voor ongewenste effecten zoals verslechterende psychologische gezondheid, leven in de marge en mogelijke verslavingen. Vanuit het idee dat niets doen voor niemand goed is zijn Vluchtelingen in de Knel en de gemeente na het aanhouden van deze motie in gesprek over hoe de motie vorm kan krijgen. In 2017 zal een pilot project starten.

4.2. Dag van de vluchteling

Rondom de dag van de vluchteling op 20 juni organiseerden we een activiteit in Eindhoven. Op die manier brachten we de situatie van onze cliënten onder de aandacht van een bredere groep Eindhovenaren. We hebben deelgenomen aan een markt waar we de situatie van onze cliënten aankaartten bij bezoekers.

4.3. Media

We hebben de situatie van onze cliënten in 2016 via verschillende lokale media onder de aandacht gebracht van een breder publiek. Het Eindhovens Dagblad en Studio 040 hebben aandacht besteed aan de motie Aan de Slag. Daarnaast zijn er nog enkele berichten verschenen in het Eindhovense weekblad. Onze eigen externe nieuwsbrief met informatie rondom het landelijke beleid, de effecten op onze cliënten en ons werk, interviews met vluchtelingen en vrijwilligers werd in 2016 drie keer verstuurd naar zo'n duizend abonnees.

4.4. Scholen, kerken en overige bijeenkomsten

Ook in 2016 werden weer presentaties gegeven op middelbare scholen, in kerken en bij burgerinitiatieven en werd er meegewerkt aan herdenkingen en wakes op verschillende momenten in het jaar o.a. om stil te staan bij de slachtoffers van het Nederlandse asielbeleid

5. ORGANISATIE

Vluchtelingen in de Knel wordt gedragen door het werk van vele vrijwilligers. In 2016 hadden we een team van ruim 70 hardwerkende en betrokken vrijwillige medewerkers. Naast de vrijwilligers zijn in 2016 in totaal 14 betaalde deeltijd-medewerkers (in wisselende samenstelling) actief geweest om de organisatie draaiende te houden en de kwalitatief hoogstaande juridische begeleiding van cliënten te waarborgen:

- Kernteam: Zes medewerkers zijn actief geweest als Kernteamlid. Zij houden zich actief bezig met de individuele cliëntbegeleiding. In 2016 is afscheid genomen van één collega en zijn er twee nieuwe collega's in het kernteam bijgekomen. Aan het einde van 2016 waren vijf kernteamleden actief.
- Collegiaal leidinggevend team (CLT): Naast het kernteam kent de stichting een Collegiaal Leidinggevend Team (CLT). Het CLT werkt op basis van meewerkend voormanschap: de leden van het CLT houden zich voor 50% van hun tijd bezig met de coördinerende taken van de Stichting. De overige 50% van hun tijd zetten zij zich als Kernteamlid in voor de cliëntbegeleiding. Het bestuur vervult een controlerende rol op afstand. In 2016 zijn er twee nieuwe CLT-leden bijgekomen en hebben 2 CLT-leden afscheid genomen, waardoor het CLT vanaf september 2016 weer uit drie medewerkers bestond.
- Projectmedewerkers: 1 projectmedewerker heeft de training toekomstoriëntatie ontwikkeld en gegeven. Midden 2016 is er een extra medewerker aangenomen om de eerste trainer te ondersteunen.
- Financieel medewerker: vanwege de grote financiële verantwoordelijkheid hebben we in 2016 een financieel medewerker aangesteld.

Het onbezoldigde Bestuur bestond in 2016 uit: Ike Bomer (voorzitter) Mark van den Hoff (secretaris), Martin Hofman en Lenie Scholten (in juli 2016 aangetreden).

6. WINST EN VERLIESREKENING 2016

De begeleidingstrajecten werden in 2016 voor een deel gefinancierd door de gemeente Eindhoven. Voor een uitgebreid overzicht is de Jaarrekening 2016 te vinden op onze website.